

ANAOKULU ÇAĞI ÇOCUKLARI OLAN ANNE-BABALARIN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER

Hatice Zeynep İNAN*

Özet

Günümüz Türk eğitim sisteminde anne-baba eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Anne-babaların eğitimlerini daha verimli ve etkin bir hale getirmek için çalışmalar ve araştırmalar sürmektedir. Anaokulu çağı, anne-baba ve hatta yakın aile fertleri için zorlu bir dönem olabilmektedir. Anne ve babalar, çocuklarıyla ilgili karşılaştıkları güçlüklerle nasıl başa çıkacakları konusunda yönlendirme ve profesyonel bir yardım arayışı içine girmektedir. Bu çalışmanın amacı, anne ve babaların anaokuluna devam eden çocuklarıyla ilgili hangi konularda zorlandıklarını tespit etmektir. Bu çalışmaya Kütahya il merkezi ve ilçelerinde, çocuklarını özel veya devlet bağımsız anaokuluna gönderen 130 ebeveyn katılmıştır. Açık-kapalı uçlu sorulardan oluşan Anaokulu Çocuğu Sorunları anketinin ve toplu-bireysel görüşme tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmanın sonucunda anne ve babaların çocuk eğitimi ve gelişimi alanında hangi konular hakkında bilgilenecek istedikleri ve çocuklarıyla yaşadıkları en büyük sıkıntıların ne olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, araştırmannın sonuçları ve bulguları detaylı bir şekilde, ailelerin genel ve özel problemlerini kapsayacak şekilde tartışılmıştır. Ayrıca üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri gibi kamuya açık birimlerinde anne babalara yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Anne-baba eğitimi, anaokulu çocukları, problemler

Giriş

Günümüz Türk eğitim sisteminde anne-baba eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Çocuğun gelişimini ve öğrenmesini direk etkileyen unsurlardan biri olan, dolaşısıyla erken çocukluk dönemi eğitiminin vazgeçilmez bir parçası olan anne ve baba eğitimi daha verimli ve etkin bir hale getirmek için çalışmalar ve araştırmalar sürmektedir. Birçok araştırmacı, anne-babanın yeterli eğitim ve donanıma sahip olmasının çocuklarının gelişimini ve eğitimini olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır (Bekman, 1998; Cüceloğlu, 1994; Güngör, 1999; Konuk, 1998; Navaro, 1998; Temel & Ömeroğlu, 1993; Yavuzer, 1998). Bu konuda var olan açıkları bulmak, yaşanan sıkıntıları tespit etmek, gerekli çözümleri üretmek ve gerekli önlemleri almak üzere halen çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Gelişimin en önemli temel taşlarının atıldığı dönem olan erken çocukluk dönemi, anne-baba ve hatta yakın aile fertleri için zorlu bir süreç haline gelebilmektedir. Bu da çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda anne-baba eğitimi bir ihtiyaç hali-

* Yrd. Doç. Dr.; Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okulöncesi Eğitimi ABD Başkanı, Dekan Yardımcısı.

ne getirmektedir. Anne ve babaları, çocuklarıyla ilgili karşılaştıkları güçlüklerle nasıl başa çıkabilecekleri konusunda yönlendirme veya profesyonel yardım arayışı içine itmeden önce, yaşanan problemlerin tespiti kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Anne ve babaların görüşlerine dayanan bu çalışmanın amacı anne ve babaların anaokuluna devam eden çocuklarıyla ilgili hangi konularda zorlandıklarını, yardım ve eğitim arayışına girdiklerini tespit etmektir.

Anne ve babaların çocuklarının beslenme, barınma, sevgi ve güven gibi Abraham Maslow'un işaret ettiği temel ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra araştırmalar göstermiştir ki anaokulu çağındaki çocuklarıyla ilgili farklı gelişim alanlarında değişik problemler yaşanmaktadır. Genel olarak bilişsel, fiziksel, duygusal, sosyal ve ahlak gelişim alanlarında yetersiz bilgiye sahip olan anne babaların, çocukların hızlı gelişimine ayak uydurmada ve onları anlamada zorlandığı tespit edilmiştir (Wright, Stegelin, & Harfle, 2007). Anne ve babanın çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgili olması, çocuklarına olumlu ve yapıcı bir yaklaşım sergilemesi, çocukların ileriki yaşantıları için sağlam bir zemin oluşturulmasını sağlayacaktır (Haktanır, 1994). Dolayısıyla anne-baba eğitimi günümüz Türkiye'si erken çocukluk eğitim sisteminde önemli bir yer teşkil etmekte, anne ve babaların eğitimleri için çeşitli programlar ve projeler yürütülmektedir. Bunlara örnek olarak, Türkiye'de önde gelen çalışmalar arasında şunları sayabiliriz: Ebeveyn Eğitim Programı; Anne-Çocuk Eğitim Programı [AÇEP]; Okul Öncesi Veli Çocuk Eğitim Programı [OVÇEP]; Baba Destek Programı [BADEP]; Anne Destek Programı [ADP]; Ana-Baba Okulu.

Dünyada bir çok erken çocukluk eğitim programı ve yaklaşımı (örn., Head Start-USA; 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı-MEB; Reggio Emilia-İtalya) anne ve babayı eğitim sistemlerine en iyi şekilde entegre etme çabası içerisindedir. Örneğin, İtalya'da Malaguzzi isimli eğitimcinin liderliğinde doğan Reggio Emilia yaklaşımında, anne ve babalar eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Reggio Emilia okullarında anne ve babaların, çocukların eğitim ve gelişim süreçleriyle ilgili gerekli donanım ve bilgiye sahip olmaları ve çocuklarının yaşadığı bu süreci yakından takip etmeleri için çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin, öğretmenlerin hazırladığı dokümantasyon çalışmaları ve pedagogistaların yürüttüğü tartışma ve eğitim toplantıları ile ebeveynler sürekli bilgilendirilmektedir (Malaguzzi, 1998; Gandini & Goldhaber, 2001).

Bağımsız anne-baba eğitimi programları, genel anlamda çocuk gelişimi ve eğitimi ve ilgili konuları kapsamaktadır. Örneğin gelişime bağlı olarak beslenme prensipleri ve eğitimde yaşa uygun oyuncak seçimi konularını kapsayabilmektedir. Anaokulları çapında ise anne-baba ile yapılan çalışmalar hem onların eğitimini, hem de okul-aile işbirliğini gündeme getirmektedir. Dolayısıyla okul ve ailenin karşılıklı etkileşim halinde çalışmasını gerektiren erken çocukluk dönemi eğitimi programlarında hedef sadece anne ve babanın bilgilendirilmesi değil, ayrıca aile-çocuk ve okul üçgenindeki ilişkilerin geliştirilmesi olmalıdır.

Yöntem

Amaç

Bu çalışmanın amacı anne ve babaların anaokuluna devam eden çocuklarıyla ilgili hangi konularda zorlandıklarını tespit etmektir.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, 2008–2009 eğitim öğretim yılında, Kütahya il merkezinde ve ilçelerde çocuklarını Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet veya özel bağımsız anaokullarına gönderen veliler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, çocuklarını özel veya devlet bağımsız anaokullarına gönderen, gönüllü veliler ile sınırlıdır. Çalışmaya Kütahya il merkezi ve ilçelerinde, çocukları özel veya devlet bağımsız anaokuluna devam eden, özel bağımsız anaokulundan 86 ebeveyn, devlet bağımsız anaokulundan 44 ebeveyn olmak üzere toplam 130 ebeveyn katılmıştır. Bunların 65'i baba, 65'i annedir.

Veli profili

Araştırmaya katılan velilerin %66'sı özel bağımsız anaokulundan, % 34'ü ise devlet bağımsız anaokulundandır. Bu çalışmada, çocuklarını devlet veya özel bağımsız anaokullarına gönderen velilerin eğitim durumları özel ve devlet kurumu olarak kendi içinde değerlendirildiğinde, özel bağımsız anaokullarındaki çocukların anne babalarının, devlet bağımsız anaokullarına oranla daha üst düzey eğitilmiş olduğunu ortaya çıkmıştır (bkz. Tablo 1). Özelde 67 kişi önlisans ve üstünden mezun olurken, lise ve altı kademelerden mezun olan veli sayısı 19'dur. Devlet bağımsız anaokulunda ise 19 kişi ön lisans ve üstünden mezun olurken, 25 kişi lise ve altı kademelerden mezun olmuştur. Toplamda ise araştırmaya katılan velilerin % 66'sı üniversitelerin önlisans, lisans, yüksek lisans veya doktora bölümlerinden, % 34'ü ise lise veya ilköğretimden mezun olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Çalışmaya katılan velilerin profili

		Frekans (f)	Yüzde (%)
Özel	Önlisans ↑	67	%77,9
	Lise ↓	19	%22,1
	Toplam	86	%100
Devlet	Önlisans ↑	19	%43
	Lise ↓	25	%57
	Toplam	44	%100
Toplam	Önlisans ↑	86	%66
	Lise ↓	44	%34
	Toplam	130	%100

Veri Toplama & Data Analizi

Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, anne ve babaların çocuklarıyla ilgili karşılaştıkları güçlükleri ve yaşadıkları problemleri anlamaya yönelik olarak geliştirilen açık-kapalı uçlu anket ve toplu-bireysel görüşme tekniklerinin kullanımıyla toplanmıştır. Kullanılan anketin soruları ve görüşme konuları, ilgili literatürün taranması ve yaşanan problemlere ilişkin okul idari personeli,

◆ Hatice Zeynep İnan

öğretmenler ve velilerle yapılan bir ön görüşme ile hazırlanmıştır. Karma metodun (nitel ve nicel) kullanıldığı veri analiz aşamasında, tanımlayıcı istatistiksel metotlardan ve Spradley'in domain kategorilerinin çıkartılmasıyla oluşturulan taksonomi analizinden yararlanılmıştır (Spradley, 1979; Spradley, 1980).

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde velilerin görüşlerine ilişkin bulgu ve yorumlar ortaya konmuştur.

Anne Babaların Anaokulu Çağı Çocukları ile ilgili Karşılaştıkları Güçlükler

Aşağıda, örneklemdaki anne-babaların hangi alanlarda bilgilenmek istedikleri (Tablo 2) ve çocuklarıyla yaşadıkları problemlere ve zorluklara ilişkin görüşleri (Tablo 3) sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırmaya katılan ailelerin bilgilenmek istedikleri konulara ilişkin frekans ve yüzde değerleri

Kategoriler	Okul tipi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Çocukla etkili iletişim	Özel*	40	93
	Devlet*	18	82
	Toplam*	58	89
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	Özel	12	28
	Devlet	14	64
	Toplam	26	40
Çocukların her isteklerini yerine getirtme çabaları	Özel	27	63
	Devlet	13	59
	Toplam	40	62
Çocuklar arası şiddet ve zorbalık	Özel	15	35
	Devlet	8	36
	Toplam	23	35
Çocukluk problemleri (örn., okula alışamama)	Özel	26	60
	Devlet	15	68
	Toplam	41	63

* Frekans ve yüzde değerleri, araştırmanın örneklemini, Özel 43 çift; Devlet 22 çift; Toplam 65 çift üzerinden hesaplanmıştır (yani Toplam 130 anne-baba).

Araştırmaya katılan ebeveynlere bilgilenmek istedikleri her konuyu işaretlemeleri söylenmiştir. Birden fazla konuyu işaretleme konusunda serbest olan ebeveynlerin bilgilenmek istedikleri konulara ilişkin oranları şöyledir: Araştırmaya katılan anne babaların %89'u çocuklarıyla etkili iletişim konusunda; %63'ü ise çocukluk dönemi problemleri konusunda (örn., okula alışamama, kardeş kıskançlığı); %62'si çocukların her isteklerini yerine getirtme çabaları konusunda; %40'ı Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu problemi konusunda; %35'i çocuklar arası yaşanan şiddet ve zorbalık konusunda kendilerini eksik hissettiklerini ve bilgilenmek istedikle-

rini belirtmişlerdir. Oranlar özel bağımsız anaokulları ve devlet bağımsız anaokulları arasında çok büyük farklılık göstermezken, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu konusunda özel %28 devlet ise %64 şeklinde farklılık göstermiştir. Araştırma bulguları anne ve babaların en çok çocuklarıyla etkili iletişim konusunda eğitim almak istediklerini ortaya koymuştur.

Tablo 3. Anne babaların çocukları ile yaşadıkları problemlerin dağılımı

Aile Çocuk Problemleri Taksonomisi	<u>Televizyon seyretme alışkanlığı</u>	>Şiddet içerikli çizgi filmler >Hayalle gerçeği ayırt edememe >Geç yatma
	<u>Beslenme alışkanlığı</u>	>Sağıksız beslenme >Masa alışkanlığının olmaması >İştahsızlık >Yemek seçme
	<u>Korkular</u>	>Yalnız kalamama >Karanlıktan korkma >Uykuya dalamama >Yüksek sesten korkma
	<u>Davranış bozukluğu</u>	>Uyumsuz davranışlar >Söz dinlememe >Şiddet uygulama >Ödül & ceza >Akranlarını taklit etme
	<u>Aile katılımlı etkinlik & oyun</u>	>Çabuk sıkılma >Aynı oyunu defalarca oynama >Kaliteli zaman geçirememesi
	<u>Gelişim</u>	>İçine kapanıklık >Asi karakter >İnatçılık >Bebeksi konuşma/hareket >Agresiflik >Sevilen birinin kaybı ile başa çıkma >Konuşma gecikmesi >Dikkat dağınıklığı >Ağlayarak tepki verme >Ebeveyne bağlılık
	<u>Kardeş kıskançlığı</u>	>İkiz çocuk psikolojisi >Yeni gelen bebek sendromu >Paylaşmama >Kendine/kardeşine zarar vermeyi düşünme

Araştırmaya katılan anne babaların “Eğer varsa çocuğunuzla yaşadığınız en büyük sıkıntı nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar içerik analizi ile çözümlenmiş ve Spradley’in (1980) domain analizi ile yaşanan problemlerin taksonomisi oluşturul-

◆ Hatice Zeynep İnan

muştur. Buna göre araştırmaya katılan anne babaların en büyük sıkıntıları yedi farklı alanda toplanmıştır (bkz Tablo 3). Bunlar:

1) Çocukların TV seyretme alışkanlığına bağlı problemler: Şiddet içerikli çizgi filmler seyretme ve agresifleşme, hayali çizgi film kahramanlarını taklit etme, gerçeğe hayali ayırt edememe, geç saatlere kadar TV seyretme

2) Beslenme alışkanlığı ile ilgili yaşanan sorunlar: Abur cubur yeme, gezinerek yeme, aileyle masada yememe, iştahsızlık, bazı yemekleri yememe

3) Çocukluk korkuları: Yalnız kalmaktan korkma, karanlıktan ve yüksek ses-ten korkma, gece uykuya dalamama

4) Davranış bozukluğu: Uygunsuz davranış gösterme, söz dinlememe, kurallara uymama, istediğini şiddet sergileyerek yaptırmaya çalışma, akranlarının davranış ve konuşmalarını uygunsuz bir şekilde taklit etme (ayrıca anne babalar ceza ve ödülün davranış bozukluğu gösteren çocuklar için uygunluğu ve etkinliği konusunu merak ettiklerini dile getirmişlerdir)

5) Aile katılımlı etkinlikler ve çocuklarıyla oynayabileceği oyunlar konusunda kendini yetersiz hissetme: Çocuklarının yapılan etkinlikten/oyundan çabuk sıkılması veya tersine aynı etkinliği defalarca yapmak istemesi, yeni oyunlara etkinliklere açık olmaması, kalitesiz zaman geçirilmesi

6) Ebeveynlerin çocuklarında gördüğü gelişimsel problemler: İçine kapanıklık, asilik, inatçılık, bebeksi konuşma ve bebeksi hareketler sergileme, agresif olma, sevilen birinin ölümü ile yaşanan duygusal çöküntü, konuşmanın gecikmesi, gelişime bağlı olarak dikkat dağınıklığı, olumsuz durumlarda her şeye ağlayarak tepki verme, ebeveynlerden birine veya ikisine aşırı bağlılık

7) Kardeş kıskançlığı: İkiz çocukların ilişkisi ve birbirini kıskanması, yeni gelen bebek sendromu (bebeğe karşı gelişen öfke, zarar verme isteği, istenilmediğini/sevilmediğini düşünme) kardeşlerle paylaşmama, yeni gelen bebeği kıskanmaya bağlı olarak ebeveynleri intihar etme ile tehdit etme, kendine veya kardeşine zarar verme.

Sonuçlar ve Öneriler

Yapılan araştırmada anne babaların, anaokuluna devam eden çocuklarıyla ilgili karşılaştıkları bazı konularda ve sorunlarda profesyonel yardıma ve eğitime ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan anne babaların büyük bir çoğunluğu çocuklarıyla etkili iletişim konusunda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Çocukla etkili iletişim kurmada, etkin dinleme, vücut dili, empati kurma, iletişim engelleri, ve çocukların davranışlarının altında yatan nedenleri anlamaya dönük velileri bilgilendirici çalışmalar faydalı olacaktır. Etkili iletişimde, kullanılan sözcüklerden ziyade, ses tonu, jest, mimik, vücut dili ve etkin dinleme önemli bir yer tutmaktadır (Gürüz & Temel-Eğinli, 2008; Yüksek, 2007) dolayısıyla ailelere ilgili konularda uygulamalı eğitim vermek yararlı olacaktır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda, okul öncesi eğitim çalışmalarında pilot şehir seçilen Kütahya ilinde, çocukla iletişim konusunda aileleri bilinçlendirmek ve gerekli yetileri kazanmalarını sağlamak amaçlı seminerler verilebilir, aile içi iletişimi güçlendirecek çalışmalar yapılabilir.

Veliler, etkili iletişimden sonra, “çocukların her isteklerini yerine getirme çabaları” konusunda ve “çocukluk dönemi problemleri” konusunda kendilerini eksik hissetmekte ve bilgilenecek istemektedirler. Özellikle konulan kuralları yıkmak için çocuklarının yaptıklarından şikayet eden veliler, çocuklarını kontrol ve takip etmekte zorlanmaktadır. Öte yandan çocukluk dönemine ait sorunlar (örn., kardeş kıskançlığı, okula alışmama) konusunda da zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin kendilerini geliştirmek istediklerini belirttikleri konulardaki oranlar, ayrı ayrı incelendiğinde, özel bağımsız anaokulları ve devlet bağımsız anaokulları arasında çok büyük farklılık göstermezken, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu konusunda özel %28 devlet ise %64 seklinde farklılık göstermiştir. Yani Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu konusunda, devlet bağımsız anaokullarına çocuklarını gönderen velilerin daha fazla kendilerini yetersiz hissettikleri ve bilgilendirilmek istedikleri ortaya çıkmıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli problemlerin biri olan Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu konusunda tespit edilen bu farkın sebeplerini ve anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek, derinlemesine bilgi almak üzere çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuklar arası şiddet ve zorbalık konusu ise velilerin sadece bir kısmının ilgisini çekmektedir. Bu durum çocuklar arası zorbalığın küçük yaş dönemlerinde görülmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Zira zorbalık güç dengesinin bozuk olduğu bir şiddet çeşidi olarak, bilinçli, devamlı ve sistematik zarar vermeyi öngördüğü için özellikle okul öncesi dönemde sık görülmeyebilir (İnan, 2005; Olweus, 1991; Olweus, 2003).

Araştırmaya katılan anne ve babaların “Eğer varsa çocuğunuzla yaşadığınız en büyük sıkıntı nedir?” sorusuna verdikleri cevaplarda ise yedi farklı alan tespit edilmiştir. Anne ve babaların özellikle şu sorunlarla karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir:

Çocukların TV seyretme alışkanlığına bağlı problemler: Televizyon programlarının çocuklar üzerindeki güçlü etkisi, sosyal, duygusal, bilişsel hatta motor gelişimini olumsuz etkisi günümüzde bilinmektedir (Baydar, Kağıtçıbaşı, Küntay, & Gökşen, 2008; Mitrofan, Paul, & Spencer, 2008). Örneğin, çocuğun dil gelişiminin gecikmesi, konsantrasyon eksikliği, pasiflik, ve uyku düzen bozukluğu (CSA report, Morton, 2008) TV'nin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri arasındadır. Ancak kanal sahiplerinin mali hesapları, anne-babaların gevşek denetimi veya bilgisiz olması nedeniyle uygunsuz tutum ve davranışlar devam etmektedir. Buna örnek olarak çocukların yaşlarına uygun olmayan programları seyretmeleri, çocuk programlarının kalitesiz olması veya çocuk gelişimine uygun olmaması, çocukların uzun süre TV başında kalması, ve geç saate kadar TV seyretmesi verilebilir. Medyanın olumsuz etkilerinden çocukları korumak için öncelikli olarak medya okur-yazarlığının ülkemizde anlaşılması ve yaygınlaştırılması üzerine çalışmalar yapılmalıdır. Medya okur-yazarlığı, “bireylerin medya yolu ile iletilen mesajları etkin bir şekilde algılama, çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneğini kazandırmaya yönelik oluşan süreç” olarak tanımlanmıştır (İnan & Bayındır, basımda). Medya okur-yazarlığı konusunda aileleri ve çocukları bilinçlendirici toplantı ve etkinliklerin yapılması, yüksek öğretimde ilgili derslerin okutulması ve okul öncesi öğretmenlerinin eğitilmesi gerekmektedir.

Beslenme alışkanlığı ile ilgili yaşanan sorunlar: Günümüzde yeme alışkanlığıyla ilgili farklı sorunların yaşandığı görülmektedir (örn., organik olmayan gıdaların vücuda verdiği zararlar). Ancak, araştırma bulgularında da görüldüğü gibi, çocukların yeterince beslenmemesi veya ihtiyacından fazla gıda alıp yağ depolaması veya düzenli beslenmemesi her zaman anne-babaların ve politikacıların sorunu olmuştur ve gerekli iyileştirmelerin yapılması için devlet politikalarında düzenlemelere gidilmiştir (örn. WIC programı, Greenberg ve diğ., 2007). Araştırmada velilerin şikâyeti ettiği diğer bir yeme alışkanlığı ile ilgili sorun “yemek seçme” yani bir çeşit sağlıksız beslenme alışkanlığıdır (Jacobi, Schmitz, & Agras, 2008). Bu probleme kültürel bir problem olabilen “abur-cubur” (junk food) yani faydasız gıdalarla beslenme alışkanlığı da eklendiği zaman problem daha da büyümektedir. Sağlıklı yeme alışkanlığının çocuklara kazandırılması için basit reklamların ve propagandaların yerine çocukların zevk alacağı, aktif olarak bilgilenebileceği, yeme kültürünün yeniden inşasını sağlayan çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin eğlenceli yemek hazırlama ve pişirme etkinlikleri düzenlenmeli (Hulbert ve Samson, 2008), meyve-sebze yeme, yemek kültürün bir parçası haline getirilmelidir (Geller, Dzewaltowski, & Rosenkranz, 2009).

- *Çocukluk korkuları:* Araştırma bulgularını okul öncesi dönemde çocukların bilinen şeylere (örn. yüksek ses) ve bilinmeyen şeylere (örn., karanlıkta oluşan gölgeler/hayaletler) karşı geliştirdiği korkuları olarak gruplayabiliriz. Bu korkular çocukların yaşantılarının, tecrübelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, medyanın da etkisiyle, çağın getirdiği sorunlara ve sosyal yeniliklere uygun olarak yeni korkular da belirmektedir (Burnham, 2009) (örn., deprem korkusu). Bu korkular çoğu kez çevrenin bazı şeylere verdiği tepkilerin çocuk tarafından korkulması gereken şey olarak algılanması veya yanlış yorumlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Miller (2007) çocukların gerçekle hayali ayırt edememesinden kaynaklanan korkular olduğunu belirtir. Dolayısıyla, bilinen ve bilinmeyen şeylere karşı geliştirilen, çevrenin tepkisiyle oluşan korkular, çocukların hayal ile gerçeği ayırt edememesiyle çözümsüz bir hal alabilir. Çocukların korkularını yenmesinde, atılması gereken ilk adım problemin net ortaya konulmasıdır. Daha sonra çeşitli tekniklerin (örn. sistematik duyarısızlaştırma) yardımıyla ve çevrenin belli şeylere verdiği tepki ve tutumunun tekrar gözden geçirilmesiyle çocukların korkularını yenmesi sağlanabilir. Ayrıca, gereksiz korkuların önlenmesi amacıyla hayal ile gerçeği ayırt edebilmesi için çocukların bilişsel gelişimlerine uygun somut çalışmalar yapılabilir.
- *Davranış bozukluğu:* Araştırmada çocuklarında davranış bozukluğu olduğunu düşünen velileri bilinçlendirmek adına, öncelikli olarak çocuğun gelişimine uygun davranışlar tanıtılmalı ve bu davranışların yaramazlık ya da davranış bozukluğu olarak nitelendirilmemesi gerektiği vurgulanmalıdır. Daha sonra davranış bozukluğu konusunda bilinçlendirilmeli, gereksiz etiketlemelere meydan verilmemelidir. Ancak, profesyoneller arasında dahi duygusal/davranışsal bozuklukların [D/DB] tanımlanmasında ortak bir karara varılmamıştır (Kaner, 2003). Kısaca, D/DB, çocuğun sergilediği uyumsuz ve uzun süre devam eden, yaşına uygun olmayan bir davranıştır. Ancak gelişim dönemlerine ait sorunlar davranış bozukluğu olarak algılanmamalıdır (Bakırcıoğlu, 2002). Örneğin Piaget’in bilişsel gelişim teorisinin işaret ettiği “ben-merkezci” yapısına uygun olarak arkadaşlarıyla oyuncaklarını paylaşmak istemeyen bir çocuk, yaşına uygun davranış ser-

gilemektedir ve bu davranış bozukluğu olarak değerlendirilemez. Ayrıca, çocuklarının kurallara uymamasından yakınan velilere, kuralların gerekliyse konulması ve kuralların uygulanması konusunda aile fertlerinin tutarlı hareket etmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Aile, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilinçlendikçe, daha anlayışlı ve sabırlı olmayı öğrenecektir. Davranış bozukluğu olduğu durumlarda veya tanı koymanın zor olduğu durumlarda da veliler profesyonel yardım almaya yönlendirilmelidirler.

- *Aile katımlı etkinlikler ve çocuklarıyla oynayabileceği oyunlar konusunda kendini yetersiz hissetme:* Hoyt (2007) çocuklarının eğitimi konusunda telaşa kapılıp çocuklarını kurstan kursa gezdiren anne babalara kendilerini sınırlamalarını öğütlemektedir. Anasınıfı öğrencinin bilmesi gereken 6 temel bilgi ve yetiyi (1-Sosyal-duygusal yeti- sıra bekleme, grupla çalışabilme, birisi konuşurken kısa süre bekleme; 2- En az bir dili düzgün konuşabilme; 3- 10'a kadar sayabilme; 4- 10'a kadar olan sayıları tanıyabilme; 5- Kendi adını yazabilme; 6- Benzer seslerle başlayan kelimeleri söyleyebilme; Hoyt, 2007) çocuğa kazandırdıktan sonra ailenin asıl yapması gereken çocuğuna araştırmacı ruhu aşılama; çocuğun çalışmaları ilgisiyle ve istekle yapmasını sağlamak -gerekirse çalışmayı terk etmek, okul öncesi dönemde öğrenmeyi "iş" değil " zevk" haline getirmektir (İnan, 2007). Araştırmada çocuğun aynı etkinliği/oyunu defalarca oynamak istemesi veya çabuk sıkılması durumunda da, çalışmayı daha da zenginleştirmek (yeni materyaller eklemek gibi) ve çocuğun ilgisini çekmek ana kriterler olarak, yeni düzenlemeye gidilmeli, aksi halde çocuk aktiviteyi yapması için ya da terk etmesi için zorlanmamalıdır.
- *Ebeveynlerin çocuklarında gördüğü gelişimsel problemler:* Araştırmada velilerin dile getirdiği gelişimsel problemlerin derinlemesine araştırılması yapılmalı, sebepleri ortaya çıkartılmalı ve uygun çözümler üretilmelidir. Çevre kaynaklı gelişimsel sorunların, diğer gelişimsel sorunlardan (örn., genetik / fiziksel) ayırt edilmesiyle ailelerin üstüne düşen sorumluluk ortaya çıkacaktır. Günümüzde "ne kadar erken o kadar iyi" [The earlier-is-better approach, Hoyt, 2007] kavramı, ailelerin çocuklardan gelişimlerine uygun olan şeyleri değil de hep daha fazlasını istemesiyle sonuçlanabilmektedir. Dolayısıyla çocuğun oyunla geçirmesi gereken zamanı gelişimine uygun olmayan çalışmalarla doldurmak ve istenilen sonuç alınmadığı zaman çocuğu başarısız, yetersiz ilan etmek, çocuklarda gelişimsel sorun olduğu gibi yapay, doğru olmayan kanılara varılmasına sebep olmaktadır. Bu tür yanlış etiketlemeleri engellemek için veliler çocuk gelişimi konusunda bilinçlendirilmelidir.
- *Kardeş kıskançlığı:* Rauer and Volling (2007)'in belirttiği gibi sıkça rastlanan bir problem kardeş kıskançlığı, özellikle 5 yaş altı çocuğunda görülür, çünkü ona bazı şeyleri anlatmak daha zordur. Ailelerin yapması gerekenler: 1- Sevgilerini açıkça göstermek ve büyük çocukla konuşurken kullanılan kelimelere dikkat etmek; 2-Karşılaştırma yapmamak ve taraf olmamak; 3- Çocuğun yeni bebeği sahiplenmesi için onun da katılımını sağlamak; 4- Çocuğa bebeği nasıl tutacağını ve onunla nasıl oynayacağını öğretmek; 5- Bebeğe dokunduğu zaman çocuğa güzel mesajlar vermek onunla gurur duyduğunu hissettirmek (ISU, 2007).

◆ Hatice Zeynep İnan

Kısaca, araştırmaya katılan anne ve babalar yukarıda belirtilen yedi farklı konuyu sorun olarak yaşadıklarını ve bilgilenecek istediklerini belirtmişlerdir. Bu konularda yaşanan problemleri derinlemesine incelemek üzere yeni araştırmalara, yaşanan problemlere çözüm üretme ve önlem alma aşamalarında ebeveynleri bilgilendirme ve destek verme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kütahya il ve ilçelerinde anne ve babaların çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda devam edebilecekleri çok sayıda eğitim faaliyeti bulunmamaktadır. Türk eğitim sisteminde önemli bir yer tutan anne-baba eğitimi konusunda Kütahya çapında yürütülebilecek projeler üretilmelidir. Ayrıca halen sürmekte olan anne-baba eğitim programlarının, ihtiyaç duyulan Kütahya ve benzeri şehirlerde de gerçekleştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri gibi kamuya açık birimlerinde anne babalara yönelik eğitim programları düzenlenebilir.

Kaynakça

- Bakırcıoğlu, R. (2002). *Çocuk ruh sağlığı ve uyum bozuklukları*. Ankara: ANI yayıncılık.
- Baydar, N., Kağıtçıbaşı, Ç., Küntay, A.C., & Gökşen, F. (2008). Effects of an educational television program on preschoolers: Variability in benefits. *Journal of Applied Developmental Psychology, 29*(5), 349-360.
- Bekman, S. (1998). *Eşit fırsat anne-çocuk eğitim programının değerlendirilmesi*. İstanbul: Anne-Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları.
- Burnham, J.J. (2009). Contemporary fears of children and adolescents: Coping and resiliency in the 21st Century. *Journal of Counseling & Development, 87*(1), 28-35.
- Cüceloğlu, D. (1994). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gandini, L., & Goldhaber, J. (2001). Two reflections about documentation. In L. Gandini, & C. P. Edwards (Eds.), *Bambini: The Italian approach to infant/toddler care*, (pp.124-145). New York: Teachers College Press.
- Geller, K.S., Dziewaltowski, D.A., & Rosenkranz, R.R.. (2009). Measuring children's self-efficacy and proxy efficacy related to fruit and vegetable consumption. *Journal of School Health, 79*(2), 51-57.
- Greenberg, J., Evans, A.E., Harris, K.K., Loyo, J.J., Ray, T.C., Spaulding, C., & Gottlieb, N.H. (2007). Preschooler feeding practices and beliefs. *Family & Community Health, 30*(3), 257-270.
- Güngör, A. (1999). *Anne baba çocuk iletişimi, Gazi Üniversitesi anaokulu, anasınıfı öğretmeni el kitabı*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Gürüz, D., & Temel-Eğinli, A. (2008). *Kişilerarası iletişim: Bilgiler, etkiler, engeller*. Ankara: NOBEL Yayınları.
- Haktanır, G. (1994). Çocuğun ruh sağlığında aile ve okulun önemi. *Okul Öncesi Eğitimi, 26*(47), 9-14.
- Hoyt, C. (2007). Will your preschooler need a tutor? *Parenting, 21*(9), 117-121.
- Hulbert, L., & Samson, J. (2008). Advice on...healthy eating. *Children & Young People Now, 20*-20.
- Iowa State University [ISU] University Extension. (2007). Understanding children: Sibling rivalry. <http://www.extension.iastate.edu/Publications/PM15291.pdf>, 20 Nisan 2009 tarihinde indirilmiştir.
- İnan, H.Z. (2005). Okullarda çocuklar arası zorbalık. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 22*, 161-170.

- İnan, H.Z. (2007). An interpretivist approach to understanding how natural sciences are represented in a Reggio Emilia-inspired preschool classroom. Ohio State University. Unpublished dissertation. Adviser: Rebecca Kantor-Martin.
- İnan, T., & Bayındır, N. (basımda). Medya okur-yazarlığı dersinin gerekliliğine yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. 1. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, May, 2009, Çanakkale.
- Jacobi, C., Schmitz, G., & Agras, W.S. (2008). Is picky eating an eating disorder? *International Journal of Eating Disorders*, 41(7), 626-634.
- Kaner, S. (2003). Duygusal ve davranış bozuklukları olan çocuklar (12.Bölüm). A. Ataman (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* (sf. 229-255). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Konuk, E. (1998). *Eşlerle problem çözme, ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Malaguzzi, L. (1998). History, ideas, and basic philosophy: An Interview with Lella Gandini. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children: the Reggio Emilia approach-advanced reflections* (2nd ed., pp.49-97). Greenwich, Conn: Ablex.
- Miller, S.A. (2007). Yikes—Get away! *Early Childhood Today*, 21(5), 24-25.
- Mitrofan, O., Paul, M., & Spencer, N. (2008). Is aggression in children with behavioural and emotional difficulties associated with television viewing and video game playing? A systematic review. *Child Care, Health & Development*, 35(1), 5-15.
- Morton, K. (2008). France alerts UK to TV danger. *Nursery World*, 109(4141, Special section), 3-3.
- Navaro, L. (1998). *Çocukla iletişim nasıl kurulur?, ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Olweus, D. (1991). Bully/victim problems among schoolchildren: Basic facts and effects of a school based intervention program. In D. J. Pepler & K. H. Rubin (Eds.), *The development and treatment of childhood aggression* (pp. 411- 448). N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school [Electronic version]. *Educational Leadership*, 60(6), 12-17.
- Rauer, A.J., & Volling, B.L. (2007). Differential parenting and sibling jealousy: Developmental correlates of self-esteem, attachment, and young adults' romantic relationship distress. *Pers Relatsh*, 14(4), 495-511.
- Spradley, J. P. (1979). *Ethnographic interview*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Spradley, J. P. (1980). *Participant observation*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Temel, F. & Ömeroğlu, E. (1993). *Türkiye'de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında aile eğitimine dayalı modeller*. Ankara MEB: Okul Öncesi Eğitimi I.Sempozyumu.
- Wright, K., Steglin, D., & Harfle, L. (2007). *Building family, school, and community partnerships* (3rd ed.). NJ: Pearson Education, Inc.
- Yavuzer, H. (1998). *Yaygın ana-baba tutumları, ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yüksek, A.H. (2007). Sözsüz iletişim. U. Demiray (Ed.), *Genel iletişim* (sf.35-54). Ankara: PegemA Yayıncılık.

THE PROBLEMS OF PRESCHOOLERS FACED BY PARENTS

Hatice Zeynep İNAN*

Abstract

Parent education has an important place in Turkish education system. Studies on parent education continue throughout the country to build more efficient and effective child-parent relationship. The preschool age can be challenging for parents and even close family members. Many parents of a preschool child do not know how to deal with difficulties experienced in early years of age and start seeking professional help. The purpose of the current study is to detect what kinds of problems mothers and fathers experience and about which issues they want to be informed. The study involved 130 parents whose children attend private or public preschools in the central or a district of Kütahya. A survey and collective and individual interview techniques were utilized in the study. The results of the study show that parents want to be informed about many issues related to child development and education and need professional help to resolve the greatest hardship they live with their children. In this study, research results and findings are discussed in detail to include general and personal problems experienced by families.

Key Words: Parent education, preschool, children, problems

* Assist. Prof. Dr.; Dumlupınar University, Faculty of Education, Department of Primary School Teaching, Head of Early Childhood Education.